

LEHMO 1941

Sotilaat valtaavat Kontiolahden, vaikka taisteluja ei täällä käydäkään. Kylmäojantie täyttyy huoltoliikenteestä, Salpalinja rakennetaan. Siirtoväkeä asutetaan Lehmon peltomaisemaan.

1 Koko kylä elää Ristisaaren työmaan tahdissa. Työmaata johdetaan tästä jokivarren talosta. Toukokuusta lokakuuhun Lehmo on vilkas, talvella on hiljaista työväen siirryttyä uitoilta savotoille. Pielisjoesta pyydetään etenkin lohta ja siikaa.

2 Maatalouden olot muuttuvat, kun Lehmoon sijoitetaan sotien aikaan paljon siirtoväkeä pika-asutuslain ja maanhankintalain nojalla. Tulijoiden tärkeimmät lähtöpitäjät ovat Sortavala ja Ruskeala. Alueelle muodostetaan yhteensä 116 erikokoista tilaa. Suuri osa asuntotiloista sijoitetaan nykyisten Pajatien ja Lyhtytien tienoolle, joka vielä 1941 on yhtenäistä peltoa.

3 Peltoa raivataan lisää. Hallan-arkaa Kyyrönsuota yritetään kuivattaa viljelysmaaksi vaihtelevalla menestyksellä.

4 Puuston määrä alkaa lisääntyä metsissä, kun metsien haaskaaminen vähenee. Tosin täällä alueella Ristisaaren luoteispuolella on raivonnut 1930-luvun lopulla suuri metsäpalo, joka on tuhonnut lähes 100 ha Jaamankankaan männikköä.

5 Kylän läpi kulkeva Kylmäojantie on vilkastunut huomattavasti. Sodan vaatima huoltoliikenne Kontiorannan varuskuntaan ja Lieksan suunnan rintamalle kuormittavat tietä, ja uuden väylän rakentamista kylän sivuitse aletaan suunnitella.

6 Lehmoa aletaan sähköistää. Pitkä, viivasuora sähkölinja (6a) Joensuusta Kontioniemen parantolaan on rakennettu ennen sotia. Sama linja on edelleenkin käytössä. Siitä on helppo vetää linja myös Lehmon suurimpiin taloihin, ensimmäisenä sähköt saa Suutelan talo (ent. Kaisala). Kylällä on jo myös vakituinen postikonttori. Lehmon koulun lisäksi tarvitaan kylän pohjoisosaan toinenkin koulu, joka toimii väliaikaisissa tiloissa Kerolassa (6b).

7 Kauppoja perustetaan lisää. Esimerkiksi vuonna 1938 kylällä on Oma-Apu, joka toimii Otto Taskisen kauppakartanossa (7a), Aapo Roppenen siirtomaatavarakauppa, Pekka Saarelaisen sekatarvakauppa ja Tuure Turusen kauppa Ristisaaren saarella. Lottien pitämä kioski on päätien varressa nykyisen monitoimitalon kohdalla (7b).

8 Kauppiaitten ja käsityöläisten ohella pientä yritystoimintaa harjoittavat Kylmäojan mylly sekä Utranharjun sementtivalimo (8a).

9 Sementtivalimo alkaa nakertaa harjun kylkeä. Ensin aletaan syödä Lehmonsärkkää, vasta sen jälkeen Utranharjua.

10 Sodat jättävät paljon jälkiä kylämaisemaan, vaikka täällä ei paljoa ammutakaan. Massiivinen Salpalinja rakennetaan Pielisjoen ja Höytiäisen väliin vuosina 1941-44. Ristisaaren kohdalla on etelämpänä syvä kaivantoste (10a) ja pohjoisempaan kivieste (10b). Paitalumen tasalla on etumaiset kaivannot (10c). Paloaukealle (4) rakennetaan katuvalaistus hämäysmielessä. Yksi lentopommi putoaa tähän 1941 (10d). Suutelassa toimii sotaväen henkilötäydennyskeskus (10e).

11 Ennen sotia Lehmossa toimi nuorisoseura 11a, työväenyhdistys 11b ja marTTY-yhdistys. Suojeluskunta toimi Kontiolahden yhdistyksen alaisena, toki sillä oli oma ampumarata 11c. Urheilulajeista tärkeimpiä olivat hiihto, yleisurheilu ja voimistelu.

